

MINDAUGAS STROCKIS

Vilniaus universitetas
strockis@gmail.com

Lietuvių kirčio žymėjimas F. Kuršaičio žodynuose

Manoma, kad lietuvių kirčio žymėjimo raštu sistemai galutinį pavidalą suteikė F. Kuršaitis, o jo lietuvių-vokiečių (1883) ir vokiečių-lietuvių (1870) kalbų žodynuose panaudota sistema vartojama ir dabar (išskyrus tai, kad dabar ji užklota ant šiuolaikinės rašybos). Vis dėlto F. Kuršaičio žodynų analizė rodo, kad jų kirčio žymėjimas turi skirtumų nuo dabartinės sistemos. Kai kurie skirtumai yra vien grafiniai (susiję su rašyba ar tipografiniu patogumu), bet vienas skirtumas yra reikšmingas ir suteikia papildomos informacijos, kuri prarandama dabartinėje kirčio žymėjimo sistemoje: Kuršaičio žodynuose žymimas antrinis žodžių kirtis. Antrinio kirčio žymėjimo būdas nėra nuoseklus; iš esmės jis žymimas dviem skirtingais metodais. Įsiskaitę į vokiečių-lietuvių kalbų žodyno pratarmę galime spręsti apie šių metodų kilmę ir raidą F. Kuršaičio mąstyme apie lietuvių kalbos kirčiavimą. Daugelis F. Kuršaičio nurodytų antrinių kirčių tebėra fonetinė realybė ir mūsų dienų lietuvių kalboje; taip pat iš jo žymėjimo galime gauti tikslesnės informacijos apie tikrąjį dabar nebevartojamą žodžių tarimą ir kirčiavimą, kurios nerasime šiuolaikine sistema sukirčiuotuose šaltiniuose, net ir didžiajame *Lietuvių kalbos žodyne*.